

P. Heinrich Rasmussen.

Poul Nørregaard Rasmussen

9. maj 1922 – 1. januar 1998

Af Hector Estrup

Poul Nørregaard Rasmussen blev født i Brørup ved Hylke (syd for Skanderborg) 9. maj 1922. Begge forældre var lærere. Mellempnavnet Nørregaard har han fra sin mor, og det skulle blive en uløselig del af ham selv: Poul var han, eller PNR, PR var der ingen, der ville vide, hvem var. Efter studentereksamen fra Horsens Statsskole i 1941 påbegyndte han straks økonomistudiet ved Århus (dengang Aarhus) Universitet, som da kun havde 5 år på bagen, men med formidable lærere, først og fremmest Jørgen Pedersen, Thorkil Kristensen og Erich Schneider som de ældre, og Kjeld Philip, Jørgen Gelting og Nyboe Andersen som de unge. Så målt alene på lærerkræfterne burde der komme brillante kandidater ud af økonomistudiet. Det gjorde der også, og PNR var én af dem. Efter at have taget 1. del læste han videre i København. Efter befrielsen vendte han tilbage og tog sin eksamen som cand.oecon. i 1947, samme år som han vandt Universitetets guldmedalje.

PNR modtog varige impulser gennem sin studietid. På to områder var økonomifaget i en brydningstid. For det første var makroøkonomiske betragtningsmåder ved at trænge igennem til en central placering i faget. For det andet var der et metodeskift på vej, hvor verbal og geometrisk argumentation skulle afløses af matematisk analyse, ikke blot for bedre at kunne gennemlyse argumenternes logik, men også som udgangspunkt for egentlige kvantitative beregninger. Det makroøkonomiske gennembrud er sædvanligvis knyttet til Keynes's bidrag i *General Theory*, men gennembruddet i Århus var i lige så høj grad befordret af Jørgen Pedersen, der var sin tids skarpsindigste økonomiske logiker. Det var Jørgen Pedersens autoritetsfrie, undertiden autoritetsforagtende, selvstændighed i økonomisk analyse, der havde bragt ham på kant med det mere traditionsbundne polit-studium i København, men det ansporede samtidig hans studenter til at anskue økonomisk analyse som den frie tankes opgør med traditionelle dogmer. Det

var også udgangspunkt for et nyt syn på den økonomiske politik, især finanspolitikken, og her var Kjeld Philip en af foregangsmændene. PNR bevarede livet igennem sin Århustid i tankerne. Han bevarede nær kontakt og venskab med Jørgen Pedersen, og bidrog ved sin ansættelse ved Københavns Universitet til at få slebet de kanter af, der siden starten af det økonomiske studium i Århus havde været mellem »københavnere«-økonomer og »Århus«-økonomer.

Umiddelbart efter eksamen og guldmedaille i 1947 tog PNR til Norge, hvor han i et år studerede som »gæsteassistent« ved det socialøkonomiske institut under Universitetet i Oslo. Dette institut var på den tid førende i Skandinavien hvad angik matematisk analyse af økonomiske problemstillinger, f.eks. udforskning af decisionsmodeller som grundlag for bestemmelse af optimal økonomisk politik, og samtidig arbejdede man med økonometriens grundlagsproblemer, løst sagt om på hvilket grundlag man ud fra kendskab til en statistisk fænomenverden kan sige noget om egenskaberne i de underliggende strukturer. Påvirkningen har været fundamental for PNRs interesse for makroteori, fordi man på disse områder søgte at vise, hvorledes problemerne kunne om ikke altid løses, så i hvert fald klargøres ved formaliseret talmæssig analyse. Matematikken skulle således på en gang være et logisk og et beregningsmæssigt hjælpemiddel, ganske som hvis talen var om naturvidenskab. Det blev grundlæggende for PNRs metodeopfattelse, især for hans syn på matematikkens rolle i den økonomiske analyse.

Under opholdet i Norge boede PNR på Lysebu (en gave fra Norge til Danmark efter krigen). Her mødte han Karen Aase Bruun, der var uddannet pianistinde. De giftede sig i august 1948, og Karen Aase indstillede sig, trods helt andre karriereudsigter, på et liv som videnskabsægtefælle. Og trods det, at der ikke findes noget mere forskelligt end musik og økonomi, så modtog hun livet igennem PNRs økonomiske kolleger, venner, studenter med åben venlighed og hjertelighed. Hun måtte da påhøre undertiden temperamentsfulde samtaler om valutabalancen, renteniveauet, Friedmans monetarisme, huslejeudligning mv., alt som hun satte gode ting på bordet. Også på dette område var PNR, trods sit asketiske ydre, en stor æstet.

Umiddelbart efter giftermålet rejste ægteparret til Genève, hvor

PNR havde søgt og fået en stilling ved forskningsafdelingen under Economic Commission for Europe, som dengang lededes af Gunnar Myrdal. Her var de i tre år. Under opholdene i Oslo og Genève lagde PNR grunden til opbygningen af det internationale faglige kontaktnet, som han mente var nødvendigt for en aktiv forsker, og som han bestandigt udbyggede igennem sin karriere. I 1953 var han sammen med Poul Winding under Carl Iversens ledelse to gange i Iraq for, efter aftale med Iraqs nationalbank, at udarbejde en monografi om økonomisk politik i Iraq. Resultatet blev bogen *Monetary Policy in Iraq* fra 1954.

Da PNR og Karen Aase kom hjem fra Geneve i 1951, var det til en hovedstilling ved Handelshøjskolen i København, hvor han samtidig bestred et eksternt lektorat ved Universitetet. I denne stilling kunne han samle op, hvad han havde suget til sig af »ny« økonomi i Århus, Oslo og Genève, og med råd og opmuntring fra Nyboe Andersen og Poul Winding, der begge var ansat på Handelshøjskolen, lægge grunden til det arbejde, der skulle kulminere med den disputats, der forsvarede ved Universitetet i 1956, hvor han samme år blev professor i nationaløkonomi.

Disputatsen hed *Studies in Intersectoral Relations*. Den handlede om input-output analyse. Den var på engelsk, og den indeholdt masser af matematik. Den virkede som noget helt nyt i forhold til hvad der ellers så dagens lys under det århundredgamle rets- og statsvidenskabelige fakultet. Her var en disputats, der gik lige til sagen, uden lange historisk-statistiske udregninger, uden sindrige systematiseringer af komplicerede begrebsdannelser, og uden at man, som tit var, måtte læse firefemtedele af bogen, førend man fandt ud af, hvad det egentlig var, forfatteren ville. »Økonomisk teori uden omsvøb« kunne være et passende motto for bogen, noget der i dag anses for en selvfølge, når talen er om publikationer inden for økonomisk teori, men som dengang var noget nyt. Det var som om »på den ene side – på den anden side«-økonomi skulle være slut og erstattes med præcise matematiske beregninger.

Det er en almindelig observation, som alle kan gøre, at i økonomi hænger alting sammen. Enhver ændring i priser, lønninger og produktion et sted i økonomien vil have stærkere eller svagere afledede virkninger andre steder i økonomien. Umiddelbart står man over for et sammenfiltret virvar, som det er en opgave for den økonomiske videnskab at få analytisk styr på. Input-output analy-

sen repræsenterer et frugtbart forsøg på at skabe analytisk og talmæssigt overblik på en væsentlig del af dette »virvar«, nemlig når det drejer sig om produktionen. Der produceres mange varer, i mange brancher – sektorer –, og det hele hænger sammen, fordi den ene branches varer anvendes som produktionsmidler i de andre. Små forandringer i én branche kan derfor have afledede virkninger i andre brancher, der måske kan hobe sig op og have væsentlig betydning for hele økonomien. Input-output-analysen af produktionsstrukturen går ud fra en ganske enkel grundforudsætning, nemlig at der er proportionalitet mellem en branches produktion, og så dens forbrug af produktionsmidler. En sådan forudsætning lyder ikke af meget, men faktisk kan man på grundlag af den opbygge en model af produktionen i en økonomi med mange produktionssektorer, der både kan give et klart overblik over de gensidige sammenhænge, og som, med fornødne data, kan bruges til talmæssige beregninger af betydning for den økonomiske politik. Man kan både på kort sigt beregne virkningerne af skift i efterspørgslen, og på langt sigt de forventelige konsekvenser i produktivetsforbedringer.

Ideen med disputatsen var at fremlægge input-output-analysen på en sådan måde, at de udviklede matematiske instrumenter kunne bruges til analyse af strukturen i et foreliggende dansk talmateriale, de så kaldte input-output tabeller. Der er tale om – kan vi sige – en disputats om metoden. Tesen er den, at input-output analysen, trods alle sine svagheder i form af begrænsende forudsætninger, er et nyttigt og brugbart instrument ved undersøgelsen af strukturen i en økonomi med mange producerede sektorer, der gensidigt beror på hinanden.

På en måde var det naturligt for PNR at vælge input-output analysen som disputatssemne. Analysen er i smuk overensstemmelse med det nybrud i økonomisk analyse, der fandt sted i århundredets midte, båret frem af de senere nobelprismodtagere i økonomi, Frisch, Tinbergen, Hicks og Samuelson. Input-output strukturen skulle, ideelt set, afbilde de strukturelle invarianter i økonomien. Naturligvis ikke en evig og uforanderlig struktur, men der lå i tiden en måske ubevidst forestilling om en ideal model, der, hvis man blot kendte den, ville gøre det muligt at betragte økonomien som en kæmpestor og kompliceret maskine, hvis virkemåde man i så fald ville være i stand til at forklare i alle detaljer, og som også vil-

le muliggøre en præcist rammende økonomisk politik, hvor man nøjagtigt vidste, hvad man skulle gøre for at opnå præcis det man ville. Dette naturalistiske ideal – at betragte økonomi som en art social fysik – lever stadig, og det lå ikke PNR fjernt. Det er på den baggrund man kan se disputatsen som indgang til forståelsen af hans indsats som faglig fornyer under sin tjeneste som professor ved universitetet.

Anskuer man økonomifagets udvikling i fugleperspektiv, kan man måske, med Comte i tankerne, tale om forskellige stadier i udviklingen, som man kan fange ind ved at se på de betegnelser, man gennem tiden har brugt om det. I England hed faget oprindeligt »Political Economy«, som var enerådende til sidste del af det 19. århundrede, hvorefter det fik navnet »Economics«, som det stadig bærer. Men fra ca. midten af dette århundrede og til i dag møder man stadigt oftere betegnelsen »Economic Science«. Overgangen fra economics til economic science fandt sted fra 1930'ernes begyndelse, og overgangsprocessen var i fuld gang, måske på sit højeste netop i 50'erne, hvor PNR blev professor. Han så det der som sit kald at befordre den ved polit-studiet, så økonomi kunne forvandles fra at være en løst sammenføjjet tankebygning til en egentlig videnskab, hvor man ikke skulle bygge på moralske, politiske eller metafysiske dogmer, men på iagttagelse og observation. Skabelsen af økonomisk institut kan ses som et led i denne proces. Opfattelsen af institut-institutionen som den naturlige ramme for forskning og videnskab har jo netop sit udspring i »science«, dvs. naturvidenskab. Derfor må samfundsvidenskab og humaniora også have institutter, hvis de skal leve op til dette videnskabsideal. Ganske vist uden de kolber, retorter, bunsenbrændere og petriskåle, begrebet ellers er forbundet med i den folkelige bevidsthed.

Da PNR blev ansat, var professorerne stort set de eneste fastansatte ved Universitetet. Forskning og undervisning varetoges og lededes af den, der var udnævnt til professor i faget, og hvis der var flere professorer i samme fag, delte de ved kollegiale aftaler specialområderne mellem sig. De havde ikke kontorer på Universitetet, men kunne træffes efter aftale, ganske som man i dag kan se det, når talen er om speciallæger. Hver professor var på en måde »sit eget institut«. Det, der er sket siden da er, at man er gået over fra en individualiseret til en socialiseret institutstruktur: fra at tale om professorens institut, taler man nu om instituttets profes-

sor(er). Denne overgang forbindes normalt med 1968, studenteroprør, og hvad dertil hørte. I dag, hvor revolutionen har ædt sine egne, kan man se, at der formentlig var tale om en naturlig udvikling for et voksende universitet, der blot kodificeredes af efterfølgende love og bekendtgørelser om universiteternes styrelse.

I denne naturlige udvikling var PNR en af foregangsmændene i tilpasningen af økonomifagene ved Københavns Universitet. Hans navn er uløseligt knyttet til Økonomisk Institut, der skabtes i 1958, og som han var primus motor i, indtil han fratrådte som dets forstander i 1970. Denne klangfulde betegnelse er siden, som et tidens tegn, blevet erstattet med det mere bureaukratiske »institutleder«, der ligesom undskyldende sniger sig hen over papiret, når det skrives, som om det ville sige: »jeg har stor magt, men det må ikke kunne ses på mig.«

Alle kender til institutter, men de færreste, selv af dem, der er ansat på et, vil være i stand til at sige, hvad et videnskabeligt institut egentlig er. Den slags spekulationer lå PNR fjernt. For ham skulle instituttet være en videnskabelig arbejdsplads, hvor medarbejderne havde kontorer, skrive- og regnefaciliteter, og som i øvrigt kunne »servicere« medarbejderne bedre i deres videnskabelige arbejde, end hvis de var overladt til sig selv. Hertil kom, at man inden for rammerne af et institut bedre kunne opildne de yngre medarbejdere, som der blev stadig flere af i løbet af 60'erne, til dog at få skrevet den disputats færdig, noget der i dag er sat i fint system med phd-ordningen. Instituttets skriftserier, studier og memoranda, startede også her; PNR bidrog selv med en række primært undervisningsrettede memorandae, bl.a. et om økonomisk metode.

Men det vigtigste for PNR var dog nok, at institutindretningen muliggjorde skabelsen af et fagligt miljø, hvor geografisk nærhed – alt skulle helst foregå i Studiegården, hvor det også lykkedes at skaffe plads, – muliggjorde daglig kontakt og afslappet samtale om faglige emner. PNR skaffede gæsteforelæsere og foranstaltede seminarer.

For så vidt kan man godt sige, at PNR stod i spidsen for en institutionel revolution af økonomifagene efter det økonomiske instituts oprettelse. Instituttet skulle med PNR som leder skabe ramme om det akademiske meritokrati, hvor kun fagligheden talte, og hvor belønningen var en disputats.

Som forstander og igangsætter skulle PNR derfor forene to van-

skeligt forenelige roller, på én gang at være faglig inspirator og skrap kontorchef, et rollespil, der den dag i dag kan give institutterne hovedpine. Det, der i sidste ende altid slog igennem hos PNR, var hans faglige begejstring, båret frem af en stor belæsthed, et lynhurtigt hoved, samt en enestående åbenhed over for nye og overraskende synsvinkler. Medarbejderne vidste, at kontorchef PNR altid var professor PNR i forklædning, selvom forklædningen undertiden kunne være ganske god. Ser man på økonomisk institut i dag, kan man sige, at det på mange måder realiserer det billede af det økonomiske institut, PNR havde for øje i 50'erne og 60'erne. Her har studenteroprør og styrelseslove ikke skabt noget nyt i forhold til det, PNR ville. Omvæltningerne indebar ganske vist personudskiftninger under devisen »lad de yngre kræfter komme til«, herunder studenterne. PNR hørte nu pludselig til de »gamle« efter hidtil stadig at have følt sig ung. Instituttet skulle nu køre ud fra et princip om, at de unge kan selv, noget han med sin karakteristiske åbenhed altid havde ment, men som han måske alligevel var lidt forundret over at møde i oprørsdagens kompromisløse praksis. Bagefter kan vi se, at de spor han havde lagt for instituttets virksomhed netop var dem, der blev befaret og forbedret af de unge.

Fagligt tog polit-studiet og forskningen i 50'erne og 60'erne farve efter PNR. Moderne makroteori rykkede frem, kvantitativ matematisk analyse af økonomiske problemer fremmedes, og – som det måske vigtigste – økonometrien brød endeligt igennem på økonomisk institut i 1960'erne; også det må ses på baggrund af hans virke.

Selv interesserede han sig i stigende grad for de problemer, der rejstes af teorien om økonomisk vækst, især vedrørende forklaringen på tekniske fremskridt, men det er gennem 70'erne tydeligt at se, hvordan han i sine artikler, der for det meste forelå på dansk, mere og mere interesserede sig for den modificerende og fortolkende kommentar end for de formelle egenskaber i de teoretiske vækstmodeller. Han var interesseret i at vurdere modellernes forudsætninger, især om tekniske fremskridt, hvordan det opstår og indpasses i økonomien. Han var altid betaget af Schumpeters tanker, både ideen om de industrielle kaptajner som fremskridtets formidlere i en proces, der forenede vækst og konjunkturer, men også i hans senere ideer om, at de tekniske fornyelser ville koncentreres i store virksomheder, der havde råd til at betale for forsk-

ning og udvikling. Og endelig var han, naturligvis kan man næsten sige, interesseret i at få belyst, hvordan det tekniske fremskridt kunne påvirkes af de offentlige forskningsmidlers størrelse og fordeling. Alt dette vendte han gang på gang tilbage til i det, han skrev, men mest i form af kommentarer og bemærkninger, og – kan man godt sige – inspirerende betragtninger. Men nogen samlet fremstilling af alle disse tankevækkende ideer, en PNR-teori måske, blev det ikke til. Dertil var han nok et alt for reflekterende gemyt, refleksioner, der, når alderen kommer, vil tangere det selv-kritiske og hæmme det litterære vovemod.

PNRs interesser for vækst og fornyelse fik en mægtig stimulans fra det formandskab for forskningens fællesudvalg, som han bestred 1965-72. Her har han mødt de problemer, der interesserede ham, i mere praktisk form. Arbejdet her har muligvis inspireret ham til i en artikel at søge patentstatistikken inddraget til belysning af det tekniske fremskridt, men ud over andre mindre artikler er det vigtigste nok Wicksell-forelæsningserne, som han i 1975 var indbudt til at holde i Stockholm, og som publiceredes året efter. Titlen er *The Economics of Technological Change* med 7 kapitler. Her finder man dog ikke nogen almen teori, men karakteristisk for PNR, en række tankevækkende og kritiske refleksioner over begrebet teknisk fremskridt og over de ideer, man har haft til at forklare det, alt dette illustreret med et i det væsentlige fra OECD hidrørende materiale. Væsentlig er den omhyggelige diskussion af begrebsmæssige og målingsmæssige problemer, der jo må gå forud for både modelanvendelse og talfortolkning. Selvom arbejdet som sagt ikke indeholder nogen almen teori eller gennemgående tese, er den fuld af inspirerende betragtninger, og typiske PNR-spørgsmål. Han slutter med at spørge, om væksten i den offentlige sektor er eller har været hæmmende eller fremmende for det tekniske fremskridt. Det er inspirerende, fordi det straks hos den tænksomme må sætte mange refleksioner i gang.

Der er tre træk, der kan karakterisere hele PNRs gerning både som videnskabelig forfatter og som lærer. Der er for det første hans evne til at skabe klart overblik, parret med en kritisk-analytisk sans, der formår at frembringe klart forståelige analyser af tilsyneladende indviklede problemer. Det viste sig som et udtalt ønske om at analysere de hidtil gængse verbale og geometriske ræsonnementer i et elementært matematisk formsprog, der efterfølgende

vil kunne danne grundlag for kvantitative beregninger. Dette ønske om samklang mellem teori og empiri er gennemgående i alt, hvad PNR skriver, men man må nok sige, at det for PNR mere var et ideal end en realitet.

Det andet træk er hans af tvivl og tro bårne interesse for metodeproblemer i den økonomiske videnskab. Troen er den, der kommer tydeligst til udtryk i hans disputats, nemlig at der bag alle observerbare fænomener i det økonomiske liv gemmer sig en kerne af invarians, en art stabil »økonomisk natur«, som det i sidste ende må være videnskabens opgave at trænge ind til. I sin filosofiske holdning var PNR stærkt påvirket af både Svend Ranulf og Jørgen Jørgensen, og han måtte derfor naturligt anse troen på sådanne stabile invarianser som forudsætning for, at der overhovedet var nogen ide i at tale om økonomi som en videnskabelig syssel. Men netop i økonomi kommer denne tro jo gang på gang i vanskeligheder, fordi det aldrig er lykkedes at finde ind til sådanne invarianser: de fleste af de sammenhænge, man tror er stabile, viser sig jo alligevel ikke at være det, når man ser nærmere efter.

Det tredje træk er hans evne til at give en kritisk modificerende belysning af de forudsætninger, de mere formelle analyser hviler på, og i fortolkningen af resultaterne. Uanset hvad man undersøger, ville PNR sige, så er det kun et lillebitte hjørne af den uoverskueligt store virkelighed. For i virkelighedens økonomi hænger alt jo sammen med alt, og hvordan skal man da isolere de sammenhænge til undersøgelse, som man mener kan sige noget om en mere stabil underliggende virkelighed? Denne evne til at give en på sund økonomisk fornuft bygget kritik af forudsætninger og struktur i de modeller, der skulle vise noget om virkeligheden, var hans store styrke, ikke mindst i kollegiale diskussioner. Det er en velgørende evne, når den kunne bruges, som PNR elskede, til at skære igennem alt, hvad der forekom opstyttet, hult og prætentivt, men det er samtidig en evne, der kan give vanskelighederne for troen på, at en given teori eller model egentlig siger noget mere dybtliggende om virkeligheden. Den deraf følgende dialektik mellem tvivl om og tro på økonomiske modellers bærekraft er et gennemgående og inspirerende træk i det meste af det, han har skrevet. Det med at afslutte behandlingen af et spørgsmål med en håndfast konklusion og et triumferende punktum var ikke PNR's stil. Dertil var økonomiske spørgsmål alt for komplicerede.

Som det også gjaldt for de fleste andre professorer under det rets- og statsvidenskabelige fakultet var der efterspørgsel efter hans arbejdskraft udefra. Det medførte, at en del af hans forfatterskab foreligger anonymt som bidrag til betænkninger (f.eks. betænkningen om forbrugsbeskatning 1958, om fondsbørsen 1971 og om distribution af lægemidler 1975). På andre områder medførte hans udvalgs- og kommissionsarbejde egne publikationer fra hans hånd. Hans formandskab i forskningens fællesråd og den dermed sammenhængende interesse for sammenhængen mellem et lands forskning og dets økonomiske vækst er allerede nævnt; for hans formandskab for grønlandsrådet frem til indførelsen af det grønlandske hjemmestyre gælder noget lignende. Karakteristisk er gennemgående en sober redegørelse for problemer med antydning af mulige løsninger, men næsten altid uden de provokerende forslag, som giver anledning til offentlig debat. Måske fordi han følte, at den faglige ballast, som den økonomiske videnskab havde givet ham, med tiden viste sig at blive stadig mere skrøbelig og ustabil. Mens han i 1969 blev medlem af nationalbankens repræsentantskab (formand 1986-90), sagde han hen mod midten af 1970'erne da også efter lang betænkningstid nej tak til at blive »vismand«.

Efter i 1968 at være blevet efor for Nordisk Kollegium var det naturligt, at han blev medlem af bestyrelsen af Nordisk Fjerfabrik og de dertil knyttede selskaber og fonde for dermed at være med til at varetage kollegiets interesser. Den samlede ressourcebeslaglæggelse, som disse hverv indebar, har været ganske betragtelig. Hertil kom bl.a. aktiviteter i Sparekassen SDS, ligesom han påtog sig hverv i forbindelse med bl.a. det dansk-norske samarbejde, givetvis i taknemlighed over det udbytte, han i tiden siden sin ungdom selv havde fået heraf.

Alt dette hobede sig op samtidig med, at de daglige arbejdsbyrder på instituttet blev mindre påtrængende. På denne baggrund er det måske ikke så mærkeligt, at hans fingeraftryk på instituttets måde at fungere på samt på dets forskningsmæssige profil efterhånden blev mindre synligt. Dette har uden tvivl pint ham, for de krav, han stillede til andre, dem stillede han i lige så høj grad til sig selv. Hertil kom personlige sorger. Karen Aases død i 1984 var naturligvis den, der ramte hårdest; den måtte han leve med resten af livet. Men også andre dødsfald i familie- og vennekredsen bidrog til, at det optimistiske livssyn stadig sjældnere dukkede op; det

skyldtes også sygdom og svagelighed. I 1988 tog han sin afsked som professor. I 1990 rantes han hårdt af sammenbruddet i Nordisk Fjer.

Poul Nørregaard Rasmussens videnskabelige karriere frem til omkring 1970 var funklende, både hvad angår hans placering som økonomisk teoretiker, nationalt og internationalt, og som inspirator af sine yngre kolleger, men ikke mindst som den, der har æren for, at Københavns Universitet har fået et moderne Økonomisk Institut. Alt det krævede den arbejdsindsats og det gå-på-mod, der kendetegner en Schumpetersk kaptajn, en mand, der evner at sætte nye ting i værk. I de senere år kneb det med kræfterne.

»Old soldiers never die,« har man sagt, »they fade away«. Det kan nok være. Men så må man heller ikke glemme, at de samme soldater kæmpede bravt, da det stod på.